

Missie en Midden-Oosten

Evert Van de Poll

NEMagazine (Near Eat Ministry, Voorthuizen), November 2016

De omwentelingen en de conflicten in het Midden-Oosten zijn enorm. De politieke kaarten worden opnieuw geschud, de godsdienstige verhoudingen raken overspannen, met alle gevolgen van dien voor de rest van de wereld. We raken er in West-Europa heel direct bij betrokken. Enerzijds door de grote instroom van vluchtelingen uit het Midden-Oosten die onze sociale kaart ingrijpend verandert. Anderzijds door de verspreiding – vanuit datzelfde gebied – van een radicale islam en het jihadisme met zijn terreurdaden, waardoor angst en afweerreacties om zich heen grijpen.

Vandaag de dag is er een intensivering gaande van spanningen en conflicten met een lange voorgeschiedenis, in een schier eindeloze keten van geweld en verderf, actie en reactie. U kunt het dagelijks volgen in de media. Commentaren en analyses zijn er te over.

Aan mij stelde de redactie de vraag: ‘Wanneer je vanuit het perspectief van de missie van de kerk naar het Midden-Oosten kijkt, wat zie je dan gebeuren?’ Heel wat, in feite. Van onthutsend tot fascinerend. Ik noem acht ontwikkelingen. Over elk daarvan zou je een boek kunnen schrijven, wil je de zaken recht doen, maar in het bestek van dit artikel moet ik het zeer kort houden.

1. Uittocht raakt het historische hart van de christelijke missie

Ten eerste is er de aanhoudende emigratie van christenen uit het Midden-Oosten, als gevolg van discriminatie, vervolging, economische malaise en oorlogsgeweld. Voeg daarbij de grote stroom van vluchtelingen van de laatste jaren, zowel moslims als christenen, die elders een veilig heenkomen zoeken. Dit alles is een menselijk drama. Het is ook een enorme aderlating van de christelijke gemeenschappen die tot voor kort een grote en belangrijke minderheid vormden in vrijwel alle landen van de regio.

Meer nog, de huidige exodus raakt het historische hart van de christelijke missie. Vergeet niet dat de geschiedenis van de kerk is begonnen in deze streken. We spreken dan wel van de Joodse wortels van het christendom maar in feite moeten we spreken van de Midden-Oosterse wortels. Judea, Libanon, Syrië, Egypte, Mesopotamië en omstreken, dat zijn de landen van de Bijbel. In de eerste eeuwen lag hier het zwaartepunt van de wereldkerk, met drie van de vijf grote patriarchaten: Jeruzalem, Antiochië en Alexandrië. De meeste vroege kerkvaders kwamen uit deze regio.

Hier ligt ook het begin van de wereldzending. Vanuit het Midden-Oosten is het evangelie verspreid in alle richtingen. In het NT lezen we van het begin van de westwaartse beweging via het huidige Turkije naar Griekenland en Rome. Tegelijkertijd waren er ook missionaire bewegingen naar het zuiden (via Egypte naar Afrika), het noorden (waar Armenië in 310 het eerste christelijke koninkrijk ter wereld werd), en oostwaarts richting Perzië, centraal Azië, India en helemaal tot in China. Goed beschouwd zijn Europese christenen maar laatkomers op het missionaire toneel. Het Midden-Oosten was ons vele eeuwen voor!

2. Mondialisering van Oriëntaals christendom

De mondialisering van het zogenaamde Oriëntaalse christendom. Daarmee bedoelen we de verschillende christelijke gemeenschappen in het Midden-Oosten, elk met haar eigen kerkelijke traditie: koptisch, syrisch, armeens, maronitisch en zo meer. Sommige zijn verbonden met de Roomse of met een Oosters-Orthodoxe kerk. Samen staan ze in een lange traditie en zijn daar trots

op. Ze hebben deze weten vast te houden ondanks de druk van eeuwenlange moslim overheersing. Juist vanwege die overheersing zijn ze gericht geraakt op de eigen kring, op overleven als minderheid. In onze dagen is er opnieuw een uitgaande beweging, zij het door de bittere nood gedreven: de diaspora van christelijke emigranten en vluchtelingen. Een voorloper daarvan was de exodus van Armeniërs na de genocide in het Turkse Rijk in 1915. Vandaag de dag zijn er over de hele wereld bloeiende armeense, syrische, en orthodoxe gemeenschappen. De koptische kerk is allang niet meer uitsluitend Egyptisch, zij is nu een wereldkerk.

Dit is trouwens een patroon in de hele geschiedenis van de missie. We denken vaak dat de verbreiding van het evangelie en de planting van nieuwe kerken het werk is van missionarissen en zendelingen, maar een nog belangrijkere factor was – en is – de migratie van christenen om economische of politieke redenen. Wat zal de huidige exodus uit het Midden-Oosten, met alle ellende en verdriet van dien, op den duur teweegbrengen voor de zaak van het evangelie? Een boeiende vraag.

3. Wat christenmigranten ons brengen

Een deel van de christenmigranten sluit zich aan bij de bestaande kerken. Dat heeft gevolgen voor 'ons'. Zij brengen hun geloofsbeleving mee waardoor onze ogen opengaan voor rijke tradities. Zij verrijken ons met hun ervaringen van lijden en verdriet en ontworteling, maar ook van hoop en blijven vertrouwen op God. Door hun aanwezigheid maken zij 'ons' bewust van wat er ver weg aan de hand is, en zo stimuleren zij ons tot voorbede voor de kerken daar, tot projecten van hulpverlening. Teams worden uitgezonden om de achtergebleven gelovigen te bemoedigen en te helpen. Bovendien helpen zij 'ons' en onze kerken om bruggen te slaan naar andere migranten die in onze streken asiel zoeken en een nieuw bestaan moeten zien op te bouwen. Zij begrijpen hun taal en gebruiken, voelen hun noden aan. Zo helpen zij ons om het evangelie bekend te maken in daad en woord.

4. Andere migranten komen in aanraking met het Evangelie

Het is een opmerkelijk feit dat overal in Europa christelijke organisaties en kerken een hoofdrol spelen in de opvang van vluchtelingen. Velen van hen zijn moslims. Vanuit hun achtergrond scheren ze het Westen, het christendom over één kam en hebben ze het beeld van een verdorven leefwijze. Nu leren ze het christelijk geloof van een andere kant kennen en komen ze voor het eerst in aanraking met het evangelie. Tal van deze vluchtelingen komen tot geloof in Jezus Christus en laten zich dopen – in weerwil van het islamitische verbod op bekering tot een ander geloof. Ook seculiere media berichten hierover. Ook dit is een patroon in de geschiedenis van de missie. Migrantengelovigen raken ontworteld. Terwijl sommigen zich nog sterker vastklampen aan hun traditionele leefpatroon en religie om zo hun identiteit te bewaren, gaan anderen zich openstellen voor nieuwe gedachten en levenswijzen om zo een weg te vinden in de nieuwe omgeving en dat schept openheid voor het evangelie. Je ziet dat ook bij gevluchte moslims. Vooral bij hen die negatieve ervaringen hebben gehad in hun traditionele omgeving.

Voor moslims die christen zijn geworden is de aansluiting bij bestaande kerken niet eenvoudig. De culturele kloof is enorm, en voor hun specifieke noden is vaak onvoldoende oog en oor. Er is behoefte aan gemeenten of groepen afgestemd op hun taal en cultuur. Tegelijkertijd kunnen zij bestaande kerken helpen op een van hun zwakke punten: het getuigenis onder de moslimbevolking. We weten niet of deze nieuwe christenen op korte termijn zullen terugkeren. Voor de meesten lijkt me niet waarschijnlijk. De enkelen die wel terugkeren kunnen dan het getuigenis in het Midden-Oosten versterken.

5. Kansen voor christelijk getuigenis in geteisterde gebieden

Van de migranten schakel ik over op de christenen die in het Midden-Oosten blijven, zowel de historische kerken als de evangelische kerken die recentelijk zijn ontstaan. Door de omwentelingen hebben ze het moeilijk maar krijgen ze ook missionaire kansen. Ten eerste op het vlak van hulpverlening. In de ontredde landen zijn de mensen bereid hulp te aanvaarden van iedereen, ook van christenen. De laatste krijgen daardoor de mogelijkheid iets concreets te doen voor hun moslim landgenoten. Organisaties als Open Doers hebben dit goed gezien en spelen daar bewust op in door de kerken te helpen in het opzetten van allerlei projecten: voedsel en kleding, medische zorg, onderwijs, reparaties en zo meer. Zij bemoedigen kerken om op vervolging en discriminatie te reageren met iets goeds te doen voor de mensen om hen heen. Dat doorbreekt vooroordelen. In het verleden heeft de kerk van het Midden-Oosten de wereld gezegend met de verbreiding van het evangelie, nu is het tijd voor een missionaire beweging in omgekeerde richting waarin wij onze geloofsgenoten in het Midden-Oosten voorzien van middelen en menskracht waardoor zij in staat zijn hun naasten de hand te reiken. Onder het motto: help de plaatselijke kerken helpen.

6. Teleurstelling en ontvankelijkheid

De missie van de kerk houdt uiteraard ook in de communicatie van het evangelie als zodanig. Maar de praktische dienst die christenen bieden aan vluchtelingen en daklozen blijkt vaak een wegbereider voor de boodschap waaruit zij voortkomt, en zo komt het in de moeilijke omstandigheden vaak tot gesprekken over Jezus, vergeving van zonden, eeuwig leven. Over 'baanbreken' gesproken!

Voor moslims is bekering tot een andere godsdienst ongeoorloofd en vaak wettelijk strafbaar gesteld. (In diezelfde landen is bekering tot de Islam uiteraard geen probleem.) Het zou echter best eens kunnen dat door het verval van wet en orde mensen er desondanks toe komen die stap te zetten. Temeer wanneer zij teleurgesteld raken in de islam als systeem. Ze zien met eigen ogen en ondervinden aan den lijve waar deze religie toe kan leiden wanneer intolerante en fanatieke aanhangers er de dienst gaan uitmaken. En die teleurstelling scheidt ontvankelijkheid. Wat blijkt. We weten niet of de soms genoemde aantallen wel kloppen, maar wel dat er overal in het Midden-Oosten mensen tot geloof komen.

7. Bruggen in het Midden-Oosten

Een belangrijke missie van de kerk is vrede stichten, althans bevorderen. De boodschap waarmee we bij de mensen aankomen, is in één woord 'vrede' (zie Matteüs 10). Dit is een uitdaging van de eerste orde in het Midden-Oosten waar gemeenschappen die eeuwenlang naast elkaar leefden, met elkaar slaags raken en verdreven worden. Van oudsher zijn de christenen in deze landen een brug geweest tussen hun moslimoverheersers en moslimburen aan de ene kant, en de Europese en de Westerse landen aan de andere kant. Dat was niet eenvoudig want ze werden vaak aangezien als handlangers van het Westen, terwijl Westelingen vaak ongeïnteresseerd waren in hun oude christelijke tradities. Ze weten dus heel goed wat het is om tussen de vijandige partijen in te staan. Bovendien zijn ze weerloos, want ze hebben geen staat, geen leger en geen geweldsmiddelen. Juist daardoor kunnen ze bruggen slaan naar mensen om hen heen en tussen verschillende groepen.

8. Missie van Israël in het Midden-Oosten?

Door de politieke omwentelingen in de laatste jaren is de positie van de staat Israël volkomen gewijzigd. Naast het nog altijd sterk levende anti-Joodse sentiment komt er bij gematigde groeperingen en vooral bij hen die lijden onder het geweld nu ook meer erkenning dat Israël een mogelijke bondgenoot is tegen het radicale islamisme. Die erkenning wint ook veld onder de christelijke gemeenschappen in het Midden-Oosten die van oudsher de vervangingstheologie volgen waardoor ze geen oog hadden voor Gods plannen met het Joodse volk. Ze waren vaak fel gekant tegen de staat Israël. Christen Arabieren speelden een sleutelrol in de ontwikkeling van het Arabisch nationalisme, in Egypte, Syrie en onder de Palestijnen. Velen zijn nog altijd pro-Palestijns en 'dus' anti-Israël. Hier en daar verandert het beeld echter, naarmate men beseft dat christenen en Joden geconfronteerd worden met dezelfde tegenstrevers. Ik zie – zij het wat in de verte – dat Israël in deze tijd, in het voorzienige plan van God, een missie mag vervullen ten gunste van de kerk in het Midden-Oosten.

Naar Israël kijkende zie ik ook de Messiasbelijdende Joden in dat land en hun missionaire betekenis. Door hun geloof zijn ze verbonden met mensen die door politieke en fysieke muren van hen gescheiden zijn: de Arabische christenen. Daardoor kunnen zij verbindingen leggen, bruggen bouwen en tekenen van verzoening oprichten. En dat gebeurt ook, zij het nu nog op kleine schaal en vaak verborgen voor het grote oog van de media.

Veel gelovige Joden in Israël vragen zich af waarom God hen juist daar heeft geplaatst, te midden van zoveel vijandig gezinde volken. Van een Messiasbelijdende voorganger hoorde ik eens het volgende antwoord: om getuigen te zijn van het evangelie onder de Arabische volken waar wij qua geschiedenis en taal en cultuur zo nauw mee verwant zijn. Die gedachte leeft bij meerderen. Zij biedt missionair perspectief. Hier en daar zien we er al een begin van.

Visioen

En zo komen we bij wat de profeet lang geleden al in het Midden-Oosten zag gebeuren: er zal eens een verbindingsweg zijn tussen Egypte in het zuiden, Syrië in het noorden en Israël in het midden. Verbonden in één God. In het geloof 'zien' we dat alles uiteindelijk daarop zal uitkomen. Het visioen van de profeten houdt ook een missie in, namelijk om dit perspectief vast te houden en er hier en nu concrete tekenen van op te richten.